

280. Ὅντος λοιπὸν τοῦ ἀνθρώπου αὐτεξουσίου (274), τὰ ἔργα αὐτοῦ λέγονται ἐκούσια (269). Τὸ ἐκούσιον ὅμως δὲν εἶναι μονοειδές, ἀλλὰ διαιρεῖται εἰς ἀπλῶς ἐκούσιον καὶ εἰς ἐξ ἀνάγκης. Καὶ ἀπλῶς μὲν ἐκούσιον εἶναι, οὐ τινος ἢ ἀρχῆς κεῖται ἐν ἡμῖν καὶ ἄνευ τινὸς λύπης γινομένου (272). . . ἐξ ἀνάγκης δὲ, οὐ τινος ἢ μὲν ἀρχῆς κεῖται ἐν ἡμῖν, γινομένου δὲ μετὰ τινος λύπης, ὅπερ καὶ κυρίως εἰπεῖν δὲν εἶναι ἐκούσιον. "Ανθρώπος τις, φέρε εἰπεῖν, κρατῶν ἀνα χεῖρας σπάθην, ζητεῖ τὰ ἀργύριά μου, καὶ ἐγὼ τῷ τὰ δίδω. Αὕτη λοιπὸν ἡ δόσις εἶναι οὔτε βιαία οὔτε ἐκούσια, ἀλλ' ἀναγκαία. Καὶ δὲν εἶναι βιαία, διότι ἐγὼ ἐσυγκατάνευσα, καὶ ἔκειτο ἐπ' ἐμοὶ ἡμῆ δόσις. . . οὔτε εἶναι πάλιν ἐκούσια, διότι ἐγὼ ἐκτέλεσα τὸ πρᾶγμα μὲ λύπην ψυχῆς, καὶ οὔτε ἤθελον τὰ δώσοις ἂν δὲν ἐφοβούμην τὸν θάνατον. "Ὡς το ἀναγκαῖον εἶναι οὔτε ἐκούσιον οὔτε βίαιον, ἀλλὰ μὴ ἐλεύθερον (275), εἶναι δ' ὅμως πλησιέστερον εἰς τὸ ἀκούσιον, ἢ ἐκούσιον.

Εἴτε ὅμως τὸ ἐκούσιον πράττει τις, εἴτε τὸ ἀναγκαῖον, οὗτος πράττει αὐτὸ αὐτεξουσίως. . . διότι κεῖται ἐπ' αὐτῷ πάντοτε, ἂν θελήσῃ νὰ μὴν τὸ πράξῃ. . . πλην καθὸ λογικὸς ἀδυνατεῖ νὰ μὴν τὸ πράξῃ. Καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ ἀναγκαῖου καὶ ἐκουσίου ὑφίσταται ἐπ' οὐδενὸς ἄλλου, παρά εἰς μὲν τὸ ἐκούσιον ὁ ἀνθρώπος προκρίνει τὸ μείζον ἀγαθόν, εἰς δὲ τὸ ἀναγκαῖον, τὸ ἔλασσον κακόν. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐκλογή τοῦ ἐλάττουτος κακοῦ εἶναι τῆς προαιρέσεως (265). . . καὶ ἡ προαίρεσις εἶναι βούλησις τις (αὐτόθι). . . ἡ δὲ βούλησις δύναμις αὐτεξούσιος (272), δῆλον ὅτι καὶ τὰ ἐξ ἀνάγκης ἔργα εἶναι ἐκούσια. Καθότι ἀγ-

καλὰ καὶ εἰς τὰ ἐξ ἀνάγκης πρόσσει καί τις βία, εἴτε αἴτιον ἐξωτερικόν, πλὴν ἢ ἀπόφανσις δὲν εἶναι ἐκείνου, εἶναι τῆς ψυχῆς. Καὶ τὸ πρόβλημα τότε ἀλλάττει μορφήν: τουτέστιν ἀντὶ τοῦ τίς ἐκατέρων νὰ ἔχη τὰ ἀργύρια, τρέπεται εἰς τὸ, ποῖον εἶναι προκριτώτερον ἢ ζωὴ ἢ τὰ ἀργύρια; ὃ ἐστὶν ἀρήρηται τοῦ ἀνθρώπου ἢ ἐλευθερία καὶ διέμεινε τὸ αὐτεξουσίου μόνον.

Κ Ε Φ. ΙΔ΄.

Περὶ βουλευτῶν καὶ ὀρεκτῶν, ἢ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ.

281. Ἐκτός λοιπὸν τῶν γνωστικῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς, ἡμεῖς ἔχομεν καὶ κινητικὰς: τουτέστι τὴν θέλησιν, τὴν βούλησιν, τὴν ὄρεξιν, τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ θυμόν. Πλὴν οὔτε θυμοῦται τις, οὔτε ἐπιθυμεῖ, οὔτε ὀρέγεται, οὔτε βούλεται, οὔτε θέλει, μὴ ὄντων θελητῶν, βουλευτῶν, ὀρεκτῶν, ἐπιθυμητῶν, καὶ θυμικῶν. Ὡς πρὸς γνωστικῶν εἰρημένων δυνάμεων ἀπαιτεῖται καὶ ἡ θεωρία τῶν πρὸς ἃ αὐταὶ ἀποτείνονται ὑπὸ τῆς ψυχῆς. Καθότι ἂν ἦν μόνη ἡ ψυχὴ ἐν τοῖς οὖσιν, ἢ ἂν ἦχε οὐδεμίαν ἀναφορὰν ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ ὄντα, ἢ θελεν ἔχει οὐδεμίαν ὄρεξιν ἢ βούλησιν. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ δεῖν εἶναι αὕτη μόνη, ἀλλὰ πάμπολλα ἄλλα. . . καὶ ἐπειδὴ

310 Περὶ βουλευτῶν καὶ ὄρεκτῶν.

ἔχει ἀναφορὰν πρὸς ἅπαντα, ἐξ οὗ γίνονται ἐπαισθηταὶ αἱ τούτων δυνάμεις, δῆλον ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα ἢ τούτων ἔρευνα.

Ἡ ψυχὴ λοιπὸν ἔχει μόνον αἰσθάνεται, ἀλλὰ καὶ οὕτως: ὃ ἐστὶ τὰ αἰσθητὰ αὐτῆς εἶναι ἢ ἡδονικὰ, ἢ ἀλγεινὰ, ἢ οὐδέτερα (256 καὶ 5) . . . καὶ ἔτι ἐπειδὴ καὶ αὕτη ἔχει μόνον διανοεῖται, ἀλλὰ καὶ αἱ ἰδέαι αὐτῆς εἶναι ἢ ἡδονικαί, ἢ λυπηραί . . . καὶ ἐπειδὴ εἰς μὲν τὰς ἡδονικὰς ἡ ψυχὴ ἐκτείνεται καὶ ῥέπει, εἰς δὲ τὰς ἀλγεινὰς καὶ λυπηρὰς συσέλλεται καὶ φεύγει, ἐπόμενον εἶναι ἄνευ τῶν ἡδονῶν καὶ λυπῶν, οὔτε θῆλησις, οὔτε βούλησις, οὔτε ὄρεξις, οὔτε ἐπιθυμία, οὔτε θυμὸς νὰ ἔχωσιν ὑπόστασιν: ὃ ἐστὶν ὁ ἐλατῆρ τῶν ἀνθρωπίνων κινήσεων εἶναι αἱ ἡδοναὶ καὶ ἀλγηδόνες ἢ λύπαι (255). Καθότι εἶναι νόμος ἀπαραχάρακτος, ὅνπερ ὁ δημιουργὸς τῆς φύσεως ἐνέγραψεν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ ὀργανισμῷ, ὅτι ἐν τῇ παρουσίᾳ αἰσθητῆτος ἢ ιδέας ἣτις ἐμποιοῦν εὐχαρίστησιν εἰς τὴν ψυχὴν, αὕτη νὰ ἐκτείνεται πρὸς τὸ ἡδονικὸν ἀντικείμενον . . . καὶ ἐξ ἐναντίας νὰ ἐκφεύγῃ, ἂν τὸ αἶσθημα ἢ ἰδέα ἣθελεν ἐμποιοῦν ἀλγηδόναν ἢ λύπην εἰς αὐτὴν, ἐξ οὗ δηλονότι λαμβάνει ὑπόστασιν ἢ ὄρεξις καὶ βούλησις.

282. "Ὅτι λοιπὸν δίδονται προσβολαὶ ἀντικειμένων καὶ ιδέαι ἡδονικαὶ καὶ ἐπίλυποι, ἀμφιβάλλει οὐδείς, ὡς ἔχων αὐτὸς οὗτος συναίσθησιν τοῦ πράγματος. Πῶς ὅμως αἱ προσβολαὶ τούτου τοῦ ἀντικειμένου νὰ ἦναι ἡδονικαί, καὶ πῶς ἐκείνου ἀλγειναί, τοῦτο βέβαια ἢ φύσις τὸ ἐκάλυψεν εἰς ἡμᾶς." Ἄν ὅμως καὶ ὡς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων θηλήσητις νὰ μαυτεύσῃ περὶ τῶν αἰτιῶν, οὗτος

πρέπει νὰ εἶπη ὡδέπως. Ἡμεῖς βλέπομεν τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσει ἐνεργητικὴν, ὡς φυσικῶς πως ἔπεται, ὅσαι τῶν προπβολῶν τῶν σωμάτων ἢ ἰδέαι βάλλουσι τὴν ψυχὴν εἰς ἐνέργειαν, αὗται νὰ ἦναι ἡδονικαί, καὶ ὅσαι ἐξ ἐναυτίας ἐμποδίζουσιν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνεργῇ, αὗται νὰ ἦναι ἀλγειναὶ καὶ λυπηραὶ: ὅπερ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ, αἰ ἡδοναὶ καὶ λύπαι ἐδιωρίσθησαν ἐκ φύσεως φύλακες τῆς ζωῆς τῶν ζώων καὶ τοῦ ἀξιώματος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Καθότι ὡς ὁ ἀνθρώπος ἀλγεῖ τυπτόμενος καὶ κολοβούμενος, οὕτω καὶ λυπεῖται ἀτιμαζόμενος. . . καὶ ὡς ἡδύνηται ἐσθίων καὶ πίνων, οὕτω καὶ ἐπαινούμενος ἢ δοξαζόμενος.

283. Πλὴν ἴσως δὲν ἤθελεν ἀμαρτήσοιτις, καὶ ἂν ἔλεγεν ὅτι αἰ ἡδοναὶ καὶ λύπαι εἶναι ὄχι μόνον τῶν ἀνθρωπίνων κινήσεων ἐλατῆρες, ἀλλὰ καὶ πάσης ἐνεργείας τοῦ νοῦς. Καθότι — ποῖος ἄλλος ἤθελεν εἶναι ὁ λόγος τοῦ νὰ δημιουργῇ ἡ ψυχὴ τὰς γενικὰς ἰδέας (76), ὧνπερ ἄνευ ἦν ἀδύνατον εἰς αὐτὴν νὰ διανοηθῇ (93), εἰμὴ πρὸς ἀποφυγὴν κόπου, ὅστις εἶναι οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἀλγηδών; Τίνος — ἐνεκεν καὶ νὰ ἐνθυμώμεθα, καὶ νὰ φανταζώμεθα, καὶ νὰ ἔχωμεν μνήμην μάλιστα μόνων τῶν ἀρεσῶν καὶ φευκτῶν ἀντικειμένων, καὶ τοσοῦτον μειζρόνως, ὅσον μείζων ἤθελεν εἶναι ἡ ἀρέσκεια καὶ βλάβη αὐτῶν; Σιτοχάσου, δέομαι, τὴν ὁμιλίαν τῶν ἀνθρώπων, ἧτις εἶναι οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ διερμηνεύς τῆς διανοίας αὐτῶν, καὶ θέλεις τὴν εὐρεῖ οὐδὲν ἄλλο, παρὰ ἢ ἔπαινον ἑαυτῶν, ἢ ἀποφυγὴν φόγου. Ἄν, λέγω, ὁ ὁμιλιῶν ἦναι βασιλεὺς, αὐτὸς θέλει διηγεῖται οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ ὅτι ὑπέταξε

τοὺς ἔχθρους αὐτοῦ, ὅτι διοικεῖ ἀρίστως τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ, ὅτι ἔθετο νόμους καλοὺς, ὅτι κτξ . . . εἶδὲ καὶ εἶναι ἀρχισράτηγος, ὅτι ἔταξε καλῶς τὰ στρατεύματα, ὅτι ἠπάτησε τὸν ἐναντίον, ὅτι εὐπλῆγχυσθη τοῖς νικημένους . . . εἶδὲ καὶ εἶναι ἀθλητῆς, ὅτι ἐνίκησε τόσους καὶ τόσους . . . εἶδὲ καὶ εἶναι σπουδαῖος, ὅτι ἔχει τὴν γνῶσιν τῶν τε οὐράνιων καὶ τῶν ἐπιγείων, καὶ οὕτως ἐφεξῆς. Ἐξέτασον ἐν σαυτῇ καὶ αὐτὴν τὴν φιλήν σου ἐπίνοιαν, καὶ θέλεις τὴν εὐρεῖ οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ οἰκεῖον ἔπαινον: ὃ ἐστὶ φρόνην πρὸς ἡδονήν. "Αὐ, λέγω, οἰκοδομῆ τις παλάτια τῆς Ἰσπανίας, αὐτὸς ἄλλον δὲν διορίζει ἀρχιτέκτονα, εἰμὴ ἑαυτὸν . . . ἂν πλάττη τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἰδίας πατρίδος, διορίζει οὐδένα ἄλλον, εἰμὴ ἑαυτὸν ἐλευθερωτὴν, καὶ οὕτως ἐφεξῆς.

Ἐξέτασον δὲ καὶ αὐτὰς τὰς αἰσθήσεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ θέλεις ἰδεῖ ὅτι αὐταὶ ζητοῦσιν οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἡδονικὰ ἀντικείμενα. Γιαθότι ἂν ὁ παρατηρητῆς ἦναι σπουδαῖος, αὐτὸς θέλει ἀποτείνει πρὸς οὐδὲν ἄλλο μέρος τὰς ὄψεις, ἢ πρὸς βιβλία . . . ἂν στρατιώτης, πρὸς τὰ ὄπλα . . . ἂν γυνή, πρὸς τὰ ἐνδύματα, καὶ οὕτως ἐφεξῆς. "Ὡσε αἱ ἡδοναὶ καὶ ἀλγηδόνες ἢ λύπαι εἶναι καὶ τῶν γνωστικῶν δυνάμεων οἱ ἐλατῆρες, ἢ ἂν θέλης ἢ βούλησις (262.)

284. Αἱ ἡθικαὶ ὅμοιαι ἡδοναὶ καὶ λύπαι (79) δὲν εἶναι μονοειδεῖς, ὡς αἱ φυσικαὶ (5), ἀλλὰ τριῶν εἰδῶν, εἰς ἃς περ ἡθελε δοθῆ ὄνομα βελτίωσις, πρόνοια, καὶ δυνάμει.

"Ἐνεσιν εἰς τὸν ἀνθρώπου νόμος, νόμος ἐγγεγραμμένος ἐκ χειρὸς τοῦ δημιουργοῦ αὐτοῦ, τοῦ νὰ χαίρη, ἐν ᾧ

αἰσθάνεται τὴν ἑαυτοῦ βελτιώσιν, ἢ τελειοποίησιν, καὶ
 νὰ λυπῆται, ἐν ᾧ βλέπει ἢ ἀπαντᾷ τὴν ἑαυτοῦ ὕφεσιν.
 Οὕτως ἡμεῖς δοκιμάζομεν ἡδονὴν, ὅταν μανθάνωμεν
 μίαν ἀλήθειαν, καὶ ἔτι πλέον, ἂν ἡμεῖς ὦμεν οἱ ἐφευ-
 ρεταί . . . καὶ λυπούμεθα, ὅταν ἀληθμονήσωμεν, ὅσα ἐ-
 γνωσκόμεν, καὶ ἔτι πλέον, ἂν ἐκτελέσωμεν πράξιν ἄ-
 λογον. Ἄλλ' ἢ μάθησις τῆς ἀληθείας τί ἄλλο εἶναι,
 εἰμὴ σημεῖον τῆς ἰδίας βελτιώσεως; καὶ ἢ διαχώρασις
 καὶ λύπη τῶν ἰδεῶν ἢ ἢ πράξις τῶν ἀμαρτημάτων τί
 ἄλλο εἶναι, εἰμὴ σημεῖον τῆς ἑαυτοῦ, ἢ ὡς πρὸς τοὺς
 ἄλλους ὑψίσεως; Ἰδὲ ἐκ τούτου τοῦ νόμου: τουτέστι τῆς
 βελτιώσεως ἀναπηγάζουσι αἱ ἀρεταὶ καὶ κακίαι, ὧν περ
 ἢ ἀνάλυσις εἶναι ἔργον τῆς ἠθικῆς.

285. Ἡδοναὶ πάλιν καὶ λύπαι τῆς προνοίας ἠθέλου
 ὀνομασθῆ, ὅταν τὰ μὴ παρόντα ἀγαθὰ ἢ κακὰ ἐνεργῶ-
 σιν ὡς παρόντα: τουτέστιν ἢ διὰ τῆς φαντασίας παράστασις
 τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ἢ τῶν ἡδονικῶν καὶ ἀλγεινῶν
 ἀντικειμένων. Κιὰθότι σχεδὸν ἅπασ ὀβίος ἡμῶν εἶναι σειρὰ
 τις ἐλατήριον: τουτέστι τῶν ἡδονῶν καὶ λυπιῶν τῆς προ-
 νοίας. Ὁ πλοῦτος, λέγω, ὅστις εἶναι ὁ μέγιστος ἐλατήρ
 τῶν ἀνθρωπίνων κινήσεων, εἶναι οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἡδονὴ
 μέλλουσα: ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν ἀποφυγὴ μελλόντων κα-
 κῶν. Οὕτως ἐγὼ χαίρω μὲν, ὅταν κερδίζω χρήματα,
 λυπούμαι δ' εἰς τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν, ἐνθα εἰς μὲν τὸ
 πρῶτον συμβεβηκὸς διὰ τῆς φαντασίας ἐγὼ παρίστημι εἰς
 ἑμαυτὸν ἀπαντα τὰ ἀγαθὰ, ἅπερ ἔχω νὰ ἀπολαύσω διὰ
 μέσου τῶν χρημάτων, εἰς δὲ τὸ δεύτερον, ἀπάντα τὰ
 κακὰ, ἅπερ ἢ ἔνδεια ἔχει νὰ εἰσφέρῃ εἰς ἐμὲ μεθ' ἐ-

αυτῆς. Καὶ ἂν ἐγὼ βαλθῶ εἰς φυλακὴν, ἢ λυτρωθῶ ἐκ φυλακῆς, εἰς μὲν τὸ πρῶτον συμβεβηκὸς λυπούμαι, εἰς δὲ τὸ δεύτερον χαίρω: χαρὰν καὶ λύπην προνοίας δηλονότι. Καθότι οὔτε ἡ εἰς τινα οἰκίαν εἰσοδός μου εἶναι ἀλγεινὴ, οὔτε ἡ ἐκεῖθεν ἐξοδός μου ἡδονικὴ ἀλλ' ἡ παράσασις τῆς τε ἐν σκάτει ἐμῆς διαμονῆς καὶ ἡ σέρησις τῆς ἐμῆς ἐλευθερίας, εἴτε ἡ ἀπόλαυσις τῆς ἐμῆς ἐλευθερίας καὶ ἡ ἀπόκτησις τῆς ἐν παντὶ τόπῳ διατριβῆς, ταῦτα εἶναι ἢ λύπη καὶ ἢ χαρὰ ἡ ἐμή.

286. Τέλος πάντων ἡδοναὶ καὶ λύπαι δυνάμει ἡθελον ὀνομασθῆ, ὅταν ἄλλων εὐδαιμονούντων ἢ δυσυχούντων, συγχαίρητις ἢ συλλυπῆται μὲ αὐτούς. Καθότι ἔνεστιν, ὡς φαίνεται, νόμος ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ νὰ χαίρη μετὰ χαιρόντων καὶ νὰ λυπῆται μετὰ κλαιόντων. Καὶ ἕκαστος ὅχι μόνον ἡδύνεται εἰς τὴν προσβολὴν τῶν ἡδονικῶν ἀντικειμένων, ἀλλὰ καὶ εὐχαρισεῖται, τούτου γινομένου εἰς ἄλλους, ἂν μόνον δὲν ἦναι βῆσκανος. . . καὶ ἔτι ὅχι μόνον ἀλγεῖτις εἰς τὴν προσβολὴν τῶν ἀλγεινῶν ἀντικειμένων, ἀλλὰ καὶ λυπεῖται, τούτου γινομένου εἰς ἄλλους, ἂν μόνον δὲν ἦναι βῆσκανος. Ὡσαύτως ὅχι μόνον χαίρειτις βελτιούμενος ἢ κερδιζων, ἢ λυπεῖται εἰς τὴν ἑαυτοῦ ὑφρασίαν καὶ ζημίαν, ἀλλὰ χαίρει, καὶ ἄλλων βελτιουμένων καὶ κερδιζόντων, καὶ λυπεῖται εἰς τὴν ἀθλιότητα καὶ δυσυχίαν τῶν ἄλλων, ἂν μόνον δὲν ἦναι βῆσκανος.

287. Ἄν ὅμως θελήσῃτις νὰ ἐξετάξῃ καὶ τὸ τελικὸν αἷτιον τῶν ἡδονῶν καὶ λυπῶν, θέλει ἰδεῖ ὅτι τοῦτο εἶναι οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἡ διατήρησις καὶ βελτίωσις τοῦ ἀν-

θρώπου. Καθότι ἅπασαι μὲν αἰ φυσικαὶ ἡδοναὶ καὶ ἀλγηδόνες καὶ ἔτι ἐκ τῶν ἡθικῶν αἰ τῆς προνοίας ἔχουσι διὰ σκοπούμενον τὴν διατήρησιν τοῦ σώματος μόνου: τὴν τε ἐνεσῶσαν δηλονότι καὶ μέλλουσαν. Ἄπασαι δ' αἰ ἡδοναὶ τῆς βελτιώσεως καὶ λύπαι τῆς ὑφέσεως ἔχουσι διὰ σκοπούμενον ὄχι τὴν διατήρησιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τὴν πρὸς τὰ ἄνω αὐτοῦ ἀνοδίον, ἔνθα δηλ. ὁ νοῦς εἶναι καὶ ὑποκείμενον καὶ κατηγορούμενον, καὶ βελτιοῦν καὶ βελτιούμενον. Αἰ ἡδοναὶ ὅμως καὶ λύπαι τοῦ δυνάμει εἶναι σημείου τοῦ ἐπυχάτου βαθμοῦ τῆς τοῦ ἀνθρώπου βελτιώσεως, εἴτε τῆς φύσεως αὐτοῦ καὶ ἀρετῆς. Καὶ οὐδὲν θηρίον μέχρι τῆς σήμερον ὑπῆρξέ ποτε ἐνάρετον. Ἐμμέσως ὅμως, εἴτε διὰ τῆς ἀντανανκλάτεως αἰ τοῦ δυνάμει ἡδοναὶ καὶ λύπαι συντρέχουσι καὶ πρὸς διατήρησιν καὶ πρὸς βελτίωσιν τοῦ ποιητοῦ. Καθότι, ὅστις δίδει χεῖρα βοηθείας εἰς τοὺς χρεῖαν ἔχοντας, καὶ οὗτος ἔξει πάντως ἐν καιρῷ χρεῖας τοὺς βοηθήσοντας. . . καὶ ὅστις ἀποκαθίστησι τοὺς ἀνθρώπους φρονίμους καὶ ἐναρέτους, καὶ οὗτος δὲν θέλει μείνει ἀμέτοχος τῆς τοιαύτης εὐποιΐας. Καὶ ὅπου οἱ ἄνθρωποι φροντίζουσιν ὄχι μόνου περὶ ἑαυτῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ κοινοῦ, ἐκεῖ ἡ κακοδαιμονία κοινῶς εἶναι ἐλάττωσι. . . ὅπου δὲ φροντίζει οὐδεὶς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ, ἀλλ' ἕκαστος μόνου ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἐκεῖ τὸ πᾶν ἀθλιότης.

288. Δόξα λοιπὸν κοινὴ εἶναι εἰς τοὺς μεταφυτικούς καὶ ἡθικούς, ὅτι οἱ ἐλατῆρες τῶν ζώων εἶναι δύο: αἰ ἡδοναὶ λέγω καὶ ἀλγηδόνες, ὡς φθάσαντες καὶ ἡμεῖς εἶπομεν (255). Ἐγὼ ὅμως νομίζω ὅτι εἶναι ὄχι πλεόν τοῦ ἐνός: ὁ ἕστιν εἶναι μόναι ἀλγηδόνες. Πλὴν διὰ τὰ

316 Περὶ βουλευτῶν καὶ ὀρεκτῶν.

πεισθῆ τις περὶ τούτου, ἀνάγκη εἶναι εἰς αὐτὸν νὰ ἀναλύσῃ τὸ πρᾶγμα.

Εἶναι ἀξίωμα, καὶ ἕκαστος τοῦτο ὁμολογεῖ, ὅτι οὐδὲν ἐνεργεῖ ἔνθα ἄπεισι. Ἀλλὰ – τὸ νὰ δώσῃ τις ὅτι τὰ ἡδονικὰ ἀντικείμενα ἀπέντα κινουῦσι τὰ ζῶα πρὸς ζήτησιν ἑαυτῶν, τοῦτο τί ἄλλο θέλει νὰ εἰπῇ, εἰμὴ ὅτι ταῦτα ἐνεργοῦσιν, ἔνθα οὐκ εἰσὶν; Ὡς αἱ ἡδοναὶ δὲν εἶναι ὀλοτελῶς ἔλατῆρες τῆς κινήσεως τῶν ζώων. Ἐπειτα ἢ καθ' ἡμέραν παρατήρησις θέλει ὅτι πρὸς ὑπαρξιν ἡδονῆς τινος εἶναι ἀνάγκη προϋπάρξεως λειτουργίας: ἢ ἂν θέλῃς ἢ ἡδονὴ εἶναι ἀποτέλεσμα. Οὕτω διὰ νὰ αἰσθανθῆ ἔγὼ χυμοῦ τινος ἡδέος, εἶναι ἀνάγκη εἰς ἐμὲ πρῶτον νὰ μασσήσω φαγητόν τι . . καὶ διὰ νὰ ἰδῆ τὴν ὠραιότητα ἑνὸς παραδείσου, ἢ μιᾶς οἰκοδομῆς, ἢ πάλαιός τινος, εἶναι ἀνάγκη εἰς ἐμὲ νὰ ὑπάγω ἐκεῖ πρότερον, καὶ οὕτω περὶ τῶν λοιπῶν αἰσθητηρίων τε καὶ αἰσθημάτων. Ὡς – ὅποιος λόγος ἤθελεν εἶναι τὸ νὰ δοξάζῃ τις ὅτι, ὅπερ συνέβη μετὰ τὴν κίνησιν, τοῦτο ἐκίνησεν αὐτόν; Μὲ ἐκίνησε λοιπὸν, λέγω ὀρθότατα, εἰς τὸ νὰ φάγω ἢ πεῖνα, εἴτε ἀλγηδῶν τις . . Μὲ ἐκίνησε πρὸς περιδιάβασιν ἢ πλησμονὴ τῶν αὐτῶν ὄρατῶν τῆς οἰκίας μου, εἴτε ἀλγηδῶν τις: ὃ ἐστὶ τὸ κινεῖν εἶναι ἀλγηδῶν καὶ ὄχι ἡδονῆ. Καθότι ἐπιθυμεῖ ναί τις φαγητῶν: ὃ ἐστὶν ἕνεστις ἐπιθυμία ἐν αὐτῷ κινήσεως. Ἀλλὰ πότε; ὅταν πεινᾷ: ὃ ἐστὶ ἕνεκα τῆς παρουσίας τῆς ἀλγηδόνος. Ἐπιθυμεῖ ναί τις ποτοῦ: ὃ ἐστὶν ἕνεστις ἐπιθυμία τις ἐν αὐτῷ κινήσεως. Ἀλλὰ πότε; ὅταν δίψῃ: ὃ ἐστὶν ἕνεκα τῆς παρουσίας τῆς ἀλγηδόνος. Ἐπιθυμεῖ ναί τις ἐνδυμάτων: ὃ ἐστὶν ἕνεστις ἐπιθυμία

ἐν αὐτῷ κινήσεως. Ἀλλὰ πότε; ὅταν ψύχεται: ὁ ἔστιν ἔνεκα τῆς παρουσίας τῆς ἀλγηδόνος. Ἐπειτα καὶ κυρίως εἰπεῖν οὔτε ἐπιθυμεῖτε φαγητῶν, ἢ ποτῶν, ἢ ἐνδυμάτων, ἀλλ' ἀπαλλαγῆς πείνης, δίψης καὶ ψύχους. Ἰαθότι - τίς ποτε ἐγερθεὶς ἐκ πλουσίας τραπέζης, ἢ ὦν ἐν λουτρῷ ἐπεθύμησε φαγητῶν, ἢ ποτῶν, ἢ ἐνδυμάτων; Ἀλλ' - εἰς τὰ ἀπροσίδια, ἢ θελεν εἰποῖ τις, τί ἄλλο θεωρεῖται ἐκτὸς ἡδονῆς; Ἄν, λέγω ἐγὼ, καὶ ἔλλειπεν ἐντεῦθεν ὁ ὑπὸ τῆς φύσεως ἐρεθισμὸς, δὲν ἢ θελεν ἰδοῖ τις οὔτε ζῶα, οὔτε ἑαυτὸν ἐπὶ τῆς γῆς; Ἀλλ' - ὁ ἐρεθισμὸς τί ἄλλο εἶναι, εἰμὴ σαφῆς ἀλγηδῶν; Τίς-οὐχ ὁρᾷ ὅτι τὰ ζῶα δὲν φέρονται ἐκουσίως πρὸς συνουσίαν, ἀλλὰ βιαίως πως ὑπὸ τῆς φύσεως: διὰ τὴν ἀλγηδῶνα δηλονότι, καὶ ὅτι ἡ ἡδονὴ ἐπακολουθεῖ εἰς αὐτὰ κατ' αὐτὴν τὴν πράξιν: ὁ ἔστιν ὅτι ἡ ἡδονὴ εἶναι ἀποτέλεσμα, καὶ ὄχι αἴτιον τῆς κινήσεως καὶ ῥοπῆς; Ἄν - ἦν-τὸ αἴτιον τῆς τῶν ζώων κινήσεως ἡ ἡδονή, τίνοσ ἔνεκεν νὰ ἦναι χρεία περιστάσεων, ὥσε νὰ λάβῃ ὑπαρξίν ἡ ἡδονή; Καθότι ἡμεῖς βλέπομεν τὰ ζῶα νὰ μὴν ἔρχονται εἰς συνουσίαν οὔτε τὸν χειμῶνα, οὔτε τὸ φθινόπωρον, οὔτε τὸ θέρος, ἀλλὰ μόνον τὸ ἔαρ: τότε δηλονότι, ὅτι αὐξάνονται αἱ δυνάμεις αὐτῶν ὑπὸ τῆς φύσεως, ὑφ' ὧν περ δηλαδὴ καὶ κατεπείγονται. Ὡσε ὁ σοφὸς δημιουργὸς τῶν ζώων προνοούμενος περὶ ζήτησ ἰδίας αὐτῶν διατηρήσεως, καὶ γυνώσκων ὅποιον κινεῖ τὴν ὄρεξιν αὐτῶν, ἐνέθετο ἐν αὐτοῖς τὴν ἐνόχλησιν τῆς πείνης, τῆς δίψης, καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιθυμιῶν, ὥσε ταῦτα ἐρχόμενα ἐν ἰδίαις καιροῖς καὶ χρόνοις νὰ διεγείρῃσιν εἰς αὐτὰ τὴν κλίσιν, ἢ ἔκκλησιν πρὸς

διατήρησιν καὶ διαδοχὴν ἐκάστου εἴδους. Δὲν ἀκολουθεῖ ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὰς ἠθικὰς ἡδονάς. Καθότι αὐταὶ ἔχουσι κράτος ἐφ' ἡμῶν καὶ βάλλουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς κίνησιν, εἴτε κινουῦσι τὴν βούλησιν αὐτοῦ, ὡς ἕκαστος ἠθελε πληροφορηθῆναι ἂν μόνον ἔκαμε μικράν τινα παρατήρησιν ἐφ' ἐαυτοῦ. Καθότι ἐπειδὴ καὶ τὰ νοητὰ: τὰ τε ἡδονικὰ λέγω καὶ ἀλγεινὰ, εἶναι πάντοτε παρόντα, καὶ οὐδέποτε ἀπόντα. . . καὶ ἐπειδὴ ὡς ἡ ψυχὴ δημιουργεῖτι καὶ παρίσθησιν ἐαυτῇ ἰδέας θλιβεράς, οὕτω καὶ ἡδονικὰς, ἐπόμενον εἶναι ἡ λογικὴ ὕρεξις νὰ κινῆται ἕκτε τῶν ἐπιλύπων καὶ ἡδονικῶν ἰδέων.

289. Ὡς ἐκ τῶν ἡμετέρων λοιπὸν ἡδονῶν καὶ ἀλγηδόνων ἢ λυπῶν λαμβάνουσι καὶ τὰ ἀντικείμενα, ὡς τοῦτο φθάσαντες εἶπομεν (261), ὄνομα ἀγαθὸν καὶ κακόν. Καὶ καθ' ὅ μὲν τι ἐμποιεῖ εἰς ἐμὲ ἀρεσὴν διάθεσιν, κατὰ τοῦτο ὀνομάζεται ἡδονικόν. . . καθ' ὃ δὲ ἡ τριαυτὴ διάθεσις σκοπεύει πρὸς τὴν ἐμὴν διατήρησιν ἢ βελτίωσιν: ὃ ἐστὶν ὡς ἐκ τοῦ τέλους, κατὰ τοῦτο ὀνομάζεται ἀγαθόν. Ὡσαύτως καὶ καθ' ὃ μὲν τι ἐμποιεῖ εἰς ἐμὲ δυσἀρεσον διάθεσιν, ὀνομάζεται ἀλγεινόν ἢ ἐπίλυπον. . . καθ' ὃ δ' ἡ ἀλγηδὼν ἢ λύπη φθείρει τὴν ἐμὴν ὑπαρξιν ἢ τὸ ἀξιωμα τῆς ἐμῆς ψυχῆς: ὃ ἐστὶν ὡς ἐκ τοῦ τέλους, ὀνομάζεται κακόν. Συνάγεται λοιπὸν ἐντεῦθεν ὅτι ἄνευ ὀρέξεως καὶ βουλήσεως οὔτε ἀγαθόν οὔτε κακόν.

290. Πολλάκις ὅμως ἡμεῖς δίδομεν τὸ ὄνομα ἀγαθόν καὶ κακόν ὅχι μόνον εἰς τὰ αἷτια, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν. Οὕτως ἡμεῖς ὀνομάζομεν ἀγαθόν ὅχι μόνον τὸν ἐνάρετον ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔρ-

γα αὐτοῦ . . καὶ κακόν, ὅχι μόνον τὸν φαῦλον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ . . καὶ ἔτι κακὴν ὄσμην λέγομεν τὴν δυσωδίαν . . καὶ οὐκ ἔστι κακία: τουτέστι λύπη, λέγει ἡ θεία γραφή, ἣν οὐκ ἐποίησεν ὁ Κύριος.

291. "Αν ὅμως ἀντὶ τῆς θεωρητικῆς τῆς ἀποτελέσματος ὅχι ἐν ἑαυτῷ: ὅχι ἔστι ὅχι ὡς ἐκ τοῦ τέλους, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸ: ἢ ἂν θέλης ἀπολύτως, τότε ἀντὶ ἀγαθοῦ ὀνομάζεται καλόν ἢ ὡραῖον: ἔνομα ὅπερ ἀποδίδεται καὶ εἰς τὸ ἀντικείμενον, πλην ὅχι ἀπροσδιορίζως. Ἀλλὰ τῶν μὲν τριῶν αἰσθητηρίων τὰ αἰσθήματα: ὀράσεως, λέγω, ἀκοῆς, καὶ ἀφῆς ἐκληρώσαντο τὸ ὡραῖον, τῆς δ' ὀσφρήσεως καὶ γεύσεως, τὸ καλόν. Οὕτως ἡμεῖς λέγομεν ὡραῖον. χρῶμα, ὡραία φωνή, ὡραία ἐπαφή, καὶ ὅχι ὡραία ὄσμη ἢ χυμὸς, ἀλλὰ καλὴ ἢ νόστιμος. Ὡς πρὸς τὰ ἀντικείμενα ὅμως τοῦ πράγματος ἀναφερομένου, εἰς μόνον τὰ ὀρατὰ ἀποδίδεται τὸ ὡραῖον, καὶ οὐδὲν εἰς τῶν λοιπῶν αἰσθητηρίων. Οὕτως ἡμεῖς λέγομεν ὡραῖος ἄνθρωπος, ὡραῖον παλάτιον, ὡραία εἰκὼν, κτξ, καὶ τὰ δ' ἐναντία ἀειδῆς ἢ αἰσχροῦς ἄνθρωπος, λέγομεν ὅμως καλὴν λύραν τὴν ἠχοῦσαν ἀρεσῶς, καὶ ὅχι ὡραίαν, καὶ κακὰς τὰς ἀκάνθας τὰς διεγειρούσας πόνον εἰς ἡμᾶς.

"Ἐτι πᾶν ἐκεῖνο, ὅπερ ἀναφέρεται εἰς τὸν νοῦν, ἡμεῖς ὀνομάζομεν ὡραῖον, καὶ ἔστι καλόν. Καθότι ἡμεῖς λέγομεν ὅτι τὰ νοήματα ἢ ἡ φράσις τούτου τοῦ συγγραφέως εἶναι ὡραία, καὶ ὅχι καλὰ . . καὶ ὅτι οὗτος ὀποιητὴς ἔχει σοίχους ὡραίους, καὶ ὅχι καλοῦς. Πλην ἂν τὰ νοήματα θεωροῦνται ὅχι ὡς πρὸς τὴν ἐνέργειαν, ἢ περ πρὸς τὴν ψυχὴν ἐκτελοῦσι, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ τέλος: τουτέστι

ὡς πρὸς τὴν ὠρέλειαν, τότε ὀνομάζονται ἀγαθὰ καὶ κακά. Οὕτως τὰς μὲν ὠφελίμους, συμβουλὰς ἑνὸς συγγραφέως ἡμεῖς ὀνομάζομεν ἀγαθὰς, τὰς δὲ ἐπιβλαβεῖς, κακάς.

292. Ἄν ὅμως θελήσῃ τις νὰ δώσῃ καὶ τὸν λόγον τοῦ, τίνος ἕνεκεν ἡμεῖς εἰς τινὰ τῶν αἰσθημάτων νὰ δίδωμεν τὸ ὄνομα ὠραῖον, καὶ εἰς τινὰ μή: τουτέστι τὴν διαφορὰν τῆς καλλοσύνης καὶ ὠραιότητος, ἴσως δὲν ἤθελε δυνηθῆ, ἀλλ' ἤθελεν εἰποι πολλά, χωρὶς νὰ εἰπῇ μηδέν. Καὶ πολλοὶ τῶν νεωτέρων συγγραφέων συγγράψαντες πραγματείας ὀλοκλήρους περὶ τῆς φύσεως τῆς ὠραιότητος, φαίνονται ὅτι δὲν ἐτόξευσαν κατὰ σκοπόν. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ ὁ ἄνθρωπος κατεδικάσθη ἵνα μὴν σιωπᾷ οὔτε περὶ τῶν δυσκολιωτάτων, ἄς εἰπωμεν καὶ ἡμεῖς λόγον τινά.

Εἶναι ὀμολογούμενον ὅτι τὰ σώματα διεγείρουσιν εἰς ἡμᾶς τὰ αἰσθήματα διὰ τῶν πέντε αἰσθητηρίων, καὶ τοῦτο βέβαια διὰ τίνος ῥεύσου (35). β'. Εἶναι ἐπίσης ἀληθὲς ὅτι τινὰ τῶν αἰσθημάτων (καὶ τῶν πέντε αἰσθητηρίων δηλονότι) εἶναι ἀρεσά εἰς ἡμᾶς, καὶ μὲ ὅλον τοῦτο ἡμεῖς δίδομεν διάφορα ὀνόματα εἰς αὐτά (291). Ὡς πρὸς τὸ εἶναι ἐνυπάρχη καὶ διαφοράτις, ἥτις δηλονότι καὶ ζητεῖται. Ἄν λοιπὸν, λέγω ἐγὼ, παρατηρήσῃ τις εἰς τὰ ἡμέτερα αἰσθήματα, οὗτος θέλει ἰδεῖ ὅτι τινὰ μὲν ἐξ αὐτῶν ἔχουσι μέρη, τινὰ δ' οὐ: ὅστις τὰ μὲν ὄρατὰ, τὰ ἀκουσά, καὶ ἀπτὰ ἐνεργοῦσιν εἰς τὰ ἡμέτερα αἰσθητήρια ὡς ὅλα, τὰ δ' ὑπφραντὰ καὶ γευσά ἔχει ὡς ὅλα. Ὡς πρὸς τοῦτο, ἐγὼ λέγω ὅτι, ἂν δοθῇ ἀναλογία εἰς τὰ μέρη τοῦ ὅλου, τοῦτο τὸ αἶσθημα ὀνομάζεται ὠραῖον, εἰδὲ μή, αἰεθὲς καὶ αἰσχροῦν. Οὕτως ἡμεῖς ὀνομάζομεν ἕ-

κεῖνον τὸν ἄνθρωπον ὡραῖον, οὗ τινος τὸ πρόσωπον καὶ αἰσθημα διεγείρει εἰς ἡμᾶς ἄρεσόν αἴσθημα. Ἀλλὰ διὰ τὰ ἴνα ἐν πρόσωπον ὡραῖον δὲν εἶναι ἰκανὸν μόνον· τὰ ἔχη καλοῦς μόνους τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἢ μόνην τὴν ῥίνα, ἢ μόνες τὰς παρειὰς, ἢ μόνιας τὰς ὀφρῦς, ἀλλ' ἅπαντα ὁμοῦ: ὅ ἐστι τὰ θεωρηταὶ ἀναλογίατις μεταξὺ αὐτῶν. Καὶ λέγοντες ἐν χρῶμα ὡραῖον, ἡμεῖς αἰσθανόμεθα ὅχι μόνον προσβολῆς ἐνὸς μόνου σημείου τοῦ κεχρωσμένου, ἀλλὰ ταυτοχρόνως πολλῶν: ὅ ἐστι ταυτοχρόνως πολλῶν ἰδούων ἔχουσῶν βέβαια ἀναφορὰν τινὰ πρὸς ἀλλήλας. Ὡσαύτως καὶ ὅταν τις ψάλλη ὡραῖος, τότε οὗτος ἐκτελεῖ εἰς ἐμὲ αἴσθημα, οὗ τινος καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ εἶναι ἐπαισθητὰ, καὶ ἡ ἀναφορὰ αὐτῶν ἢ ἀναλογία. Ὁμοιον δέ τι ἐπακολουθεῖ καὶ εἰς τὰ αἰσθήματα τῆς ἀφῆς. Καθότι περιδιαβάζων τὴν ἑμαυτοῦ χεῖρα ἐπίτινος σώματος ἄρεσου, ἐγὼ αἰσθάνομαι ἢχι μόνον ἐνὸς μορίου, ἀλλὰ πολλῶν, εἰς ὧν περ τὴν ἐνέργειαν πρόσεςι καὶ ἀναφορὰτις: ὅ ἐστιν εἶναι κρίσις καὶ ὅχι αἴσθημα. Δὲν ἀκολουθεῖ ὁμοῦς τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὰ αἰσθητήρια τῆς ὀσφρήσεως καὶ γεύσεως. Καθότι ὅταν ἐγὼ μασηθῶ ἐν φαγητῶν, τὰ μόρια αὐτοῦ δὲν ἐκτελοῦσι ταυτοχρόνως διακεκριμένα πρὸς με αἰσθήματα, ἀλλ' ἐν μόνον συγκεχυμένον καὶ ἄνευ τινὸς ἀναλογίας ἢ ἀρμονίας τῶν μερῶν. Ἐὰν αὐτὸ δ' ἐπακολουθεῖ καὶ εἰς τὴν εὐωδίαν ἐνὸς ῥόδου: ὅ ἐστιν ἐγὼ ἔχη οὐδεμίαν διάκρισιν τῶν μερῶν τοῦ αἰσθήματος. Καὶ οὗτος βέβαια εἶναι ὁ λόγος, καθ' ὃν οὔτε εἰς ἐκεῖνα τῶν αἰσθημάτων τῆς ἀφῆς, ἐξ ὧν ἐλλείπει ἡ διάκρισις τῶν μερῶν: οἷον εἶναι τὸ ψύχος καὶ ἡ θερμότης, δὲν δίσεται τὸ ὡραῖον. Ὡς πρὸς

ὑπάρξιν τοῦ ὠραίου εἶναι ἀνάγκη καὶ μερῶν καὶ ἀναλο-
γίας αὐτῶν: ὅ ἐστιν ἢ ὠραιότης εἶναι καλλονὴ τῆς καλλο-
νῆς, εἴτε κρίσις ἢ διάνοια.

Ἐπειτα ἐπειδὴ καὶ τὸ αἰσθημα ὠραῖον δίδεται
μόνον εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὄχι καὶ εἰς τὰ κτήνη, ἐπό-
μενον εἶναι ἢ ἡδονὴ ὠραίου νὰ ἀνήκη ἑλοτελῶς εἰς τὰς
αἰσθήσεις, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸν νοῦν: ὅστις ἐηλουότε εἶναι
κριτῆς τῆς ἀναλογίας καὶ ἁρμονίας τῶν ὄντων. Καὶ οὗ-
τος βέβαια εἶναι ὁ λόγος, δι' ἃν περ ὅσα τῶν ἀντικειμέ-
νων ενεργουῖσιν εἰς τὸν νοῦν, τὰ ὀνομάζομεν ὠραῖα, καὶ
καλὰ ἢ ἀγαθὰ, ὅσα εἶναι μόνον ὠφέλιμα: ὅ ἐστιν ὅσα
συντείνουσι πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀλγηδόνων: ἢ ἂν θέλῃς
τὰ τῆς αἰσθητικότητος.

293. Δῆλον δ' ὅμως ὅτι οὔτε τὸ καλόν, οὔτε τὸ
ὠραῖον, ὡς ὄντα ἑκάτερα ἀποτελέσματα, εἶναι ἀπόλυτον,
ἀλλ' ἀναφορά τις τῶν ἀντικειμένων, εἴτε ὡς πρὸς τὸν ἡ-
μέτερον διοργανισμόν, εἴτε ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν ἕξιν,
εἴτε ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν διάθεσιν. Οὕτως ἐν φαγητῶν
εἶναι μὲν ὡς πρὸς τὸν ἄνθρωπον καλόν, ἄνοσον δ' ὡς
πρὸς ἕν ἄλλο εἶδος ζώων... καὶ ἐν φαγητῶν εἶναι μὲν νό-
σιμον ὡς πρὸς ἐμέ, ἄνοσον δ' ὡς πρὸς ἕνα ἄλλον ἄνθρω-
πον... καὶ ὁ ἱματισμὸς τῆς ἐμῆς πατρίδος εἶναι ὠραιότα-
τος μὲν ὡς πρὸς ἐμέ, ἀειδίκατος δὲ ὡς πρὸς τοὺς ἄλλο-
δαπεῖς... καὶ εἰς μὲν τοὺς Αἰθίοπας τὸ μέλαν χρῶμα εἶ-
ναι ὠραιότατον, ὡς πρὸς ἐμέ δὲ ἀσχημώτατον, ἅπερ βέ-
βαια εἶναι ὄχι τῆς φύσεως, ἀλλὰ τῆς ἕξεως καὶ ἔθους.
Καὶ εἰς τὴν ἐμὴν ἀσθένειαν τὰ πλέον ἄρρυσά εἰς ἐμέ ἀν-
τικείμενα ἀποκαθίζονται ἀποτρύπαια, εἰς δὲ τοὺς λυπη-